

Julia kolozsvári naplója.

Nyolc oldal (17×21 cm. méretű). Összefüzetlen, lappámozás nélkül, tintával írott. Az első oldal élén dátum: Kolozsvár, november 8. 1849. A második oldal dátuma: Kolozsvár, novemb. 10. A harmadik oldal dátuma: Kolozsvár, novemb. 11. 849. Az 5. oldalon két dátum: Kolozsvár, november 19. és alább Kolozsvár, december 8. A 6. oldal végén véget ér a kolozsvári napló. A 7. oldal dátuma: Erdőd, márczius 25. 1850. Féloldalnyi kézirat. Az oldal alsó fele és a 8. oldal üres. Petőfi 1849 július 21-én látta utoljára nejét és fiát. Tordán hagyta őket Miklós Miklósnál, a református papnál, ő maga pedig elindult egyedül halálos útjára. Julius 22-én, majd július 29-én Marosvásárhelyről írt levelet Juliskájának - ez az utolsó két levele megmaradt a Kisfaludy Társaság Erekljetárában -, s két nap mulva, július 31-én, eltűnt örökre, nyomtalanul a fejéregyházi csatatéren.

Julia együtt augusztus 14-én Kolozsvárra menekült Tordáról az oroszok elől és ott töltötte az egész őszt és telet is 1850 februárjáig. Életének ez a pár hónapja volt a legtragikusabb. Kétségbeejtő bizonytalanságban várta a híreket férjéről, s a hírek egyre riasztóbbak, egyre félelmetesebbek lettek. Ebből az csecsemőfiával időből való Juliának kolozsvári naplórészletei, amelyek a lélekbuvár számára - még a legmodernebb freudista pszichológus számára is - megrendítő emberi dokumentumok. Erről az időről emlékszik meg Vadadi Berta vádaskodása 1889-ben. Julia kolozsvári naplója a vergődő emberi léleknek olyan mélységeibe világít bele, amelyekről Vadadi Bertának, e gyermekeleánykának, nem csoda, hogy sejtelve sem lehetett. 1850 februárjában hazautazott Julia Erdődre édesatyjához. A március 25-iki pársoros erdői részlettel fejeződik be a füzet, melynek második és hetedik oldalát mutatja be faksimile-gyűjteményünk 14. és 15. lapja.

Kolozsvár, november 8. 1849.

Élet és halál bekövetkezik, miként az a Fátum könyvében megírva van. Az írás szavainak be kell teljesedni, jónak, rosznak egyiránt. A Fátum kezét nem hajthatjuk egy vonalra sem azon irányból, mellyben azt kinyújtja; itt nem használ az angyalok imádsága, az ördögök átka, az emberek könyörgése és véres könnye, ez mind, mind hasztalan. Mint egy óra belsejében a zenehangok, úgy vannak elrendezve napjaink az életben; miként egymásután hulló vízcseppek, olly meghatározottan, egyformán csengenek e zene hangjai, s illy meghatározottan egymásra következőleg folynak le napjaink, míg egyszer csak a láncz lefolyt s ekkor vége mindennek. De nem mindig folyhat le egészen e láncz, néha még csak félig jutott, s ekkor erőszakosan megszakad, és elhal a zene, vége az életnek... Mikor temetésünktől elmennek az emberek, még azt sem várják meg, hogy az utósó göröngyöt sírhalmunkra vesse a sírásó kapája, már nem emlékeznek reánk, csak arra, a mit roszat tudnak felőlünk. Hazamenet ez is el van mondva, aztán mindenki dolga után lát, egyik vágyait kergeti, másik szenvedélyét elégíti ki, egy sem gondol rá, hogy maholnap ő belőle sem marad egyéb egy kis sírdombnál a temetőben, mit az idő ismét szépen leegyenget hogy fölötte újra mást emeljenek. Ez így megy: sír sír fölött, halott halott fölött, enyészet enyészet fölött...

Kolozsvár, novemb. 10.

Nem gondolok most már az étellel annyit se, mint mennyit hajdani jó napjaimban ruhámon egy szalagcsokor állásával gondoltam. Ki van rám mondva az ítélet s nem állhatok többé ellent; örök boldogtalanságra vagyok kárhozthatva, és meg kell törnöm sorsom vas hatalma alatt. El fogom hagyni nem sokára gyermekemet, hogy férjem sorsát megtudhassam; még csak arra sem számíthatok bizonyosan, hogy őt életben találjam. Talán már régen nyugonni költözött s nekem el kell hagynom élő gyermekemet, hogy holt férjem poraihoz vándoroljak... Ha így van, mi lesz én belőlem? inkább, oh ezerszer inkább osztanám meg ő velem a sírt, mint gyermekemmel az életet. Hogyan tudnék elélni szerelem nélkül? olyan szerelem nélkül, mint milyen az ő szerelme volt! Mi lenne belőlem, ha élve maradnék! Elvetődném, eltiportatnám, mint a fájáról lehervadt levél. Ki mondhatná el jobban, mint én: »Ha fájáról leszakad a levél, mindegy már akkor neki, akárhova fúja a szél!...« Mit is gondolnék én aztán magammal! Vagy hátha leroskadok e nagy vállalat alatt? ha meg nem bírom ez utat tenni a legkeményebb téli időben a legvadabb havasok között, s ott veszek el valahol, idegen földön, idegen emberek között?... Férjem és fiam még csak nem is sejtették haláloamat. Nem csókolná föl utósó leheletemet senki, siratlanul tennének le a sírba, mintha soha senkit nem szerettem és engem is soha senki nem szeretett volna... Ez sem rettent vissza. Inkább siratlanul meghalni mint megsiratva élni.

Kolozsvár, novemb. 11. 849.

Milyen tünemények! milyen látványok!... És ki azon hatalmas varázsló, kinek idézésére a semmiből e fényes tündéralakok megjelennek? kinek hatalmából magányos szobám dúsgazdag palotává s a néma csönd körültem zúgó lármává változik, mikből hangos kacaj, örömrivalgás, gyönyörteli sóhajok, ábrándos méla suttogások hallatszanak?... Ez az ifjuság s ennek társa, a fölgyúladt képzelődés... Magam elé bámulok és mi mindent látok!... hallok... érzek!... Szemeim előtt ragyogó csillároktól tündöklő termek tárulnak föl, a merre tekintek, mindenütt az érzékeket kielégítő fény, pompa; tükrök, mellyekben, mint az égen, ezer csillagok ragyognak, ingerlő zene, melly eszméletlenül ragadja magával az embert, mellynek hangjaira mintegy őrjöngve, öntudat nélkül, csodás köröket alkotva, majd meg különválva lejtenek föl s alá ábrándos légi alakok... Mindez előttem történik... mindebben részt veszek. Elragadtatom ez őrjöngő, bachanális orgia által... Egyike vagyok ezen szilaj ifju alakoknak, kik mind, miképen én, égető, csillapíthatatlan szomjúsággal nyujtják ajkaikat az élet elé, hogy itassa meg őket az örömek részegítő, édes poharából. Itt nincs szenvedés; a szívnek minden fájaldalmát eltakarja az önfeledés, és mi ezen felül csillog, az mind gyönyör, élvezet!... Itt nincs egyéb semmi csak szerelem, s a szerelemben a sovárgás is édesebb, mint más szenvedélynek a kielégítése... Hah csak ez az élet!..

Oh ezek a szép ifju tündérek, e nyulánk könnyü alakok! E barna kéjtüzes arczok, lángoló fekete szemeikkel, miknek egy sugara ugy megrezzenti az embert, mintha egy villanyszikrát vetnének lelkébe... aztán ez epedő sovár halvány arczok, miknek bágyadt, elfátyolozott tekintete előtt be kell húnyni az embernek szemét, hogy ellentállhasson bűvölő erejöknek... Mindezt látom, köztük járok, egyike vagyok e vigadó élvező tömegnek, szívem hallhatólag dobog, arczom ég, csupa láng és mégis e számtalan óriási tükrök sápadtan vetik vissza

arczomat, mert belőle minden csep vérem szívemhez tolult s ott tombol féktelen tüzében. Ha bágyadtan lehúnyom szemeimet, homályos, elfödött lámpák által félig világított kis szobában ülök, könnyedén lengő hófehér függönyök vesznek körül, tarka pillangószerű virágok kábitó illataikkal ábrándos félálmodot lehelnek rám... s én mámorosan hajtom le fejemet dagadó lány váncosok közé, mik gyöngéden hízelegve simulnak hozzám... gyöngye nesztelen susogás, mint a szellő fut végig a szobán és én álmodom szerelemről... remegő ölelésekről... lángoló égető csókokról... Fölébredtem... Mindez csak álom, a te álmod, szilaj, fékezhetetlen képzelet. Fölébredve minden eltűnt előlem, csak a zene hangjait hallom lágyan, susogva elhangzani a távolban... Oh milyen szép az álom!... és milyen pusztá rideg az élet!...